

Παρουσίαση Στοιχείων του Προγράμματος «Εκπαίδευση Παλινοστούντων και αλλοδαπών μαθητών» για την περίοδο 1997 - 2000

Επιστημονικός υπεύθυνος:

Γεώργιος Μάρκου, Καθηγητής Παιδαγωγικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Διάρκεια:

Η διάρκεια του Έργου ήταν 53 μήνες.

Έναρξη / Λήξη:

Η έναρξη του Έργου πραγματοποιήθηκε την 1/6/1997. Το έργο έληξε στις 31/10/2001.

Προϋπολογισμός (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο):

- Συνολικός Προϋπολογισμός Έργου: 2.933.646,37 €
- Από 1/3/2000 έως 31/10/2001: 1.393.983,36 €

Συνολικός αριθμός συνεργατών που έλαβαν μέρος στην εφαρμογή του έργου:

Ο συνολικός αριθμός των συνεργατών που έλαβαν μέρος στην υλοποίηση του έργου ήταν 350. Οι θέσεις απασχόλησης ήταν οι ακόλουθες:

- Επιστημονικοί Συνεργάτες
- Επιμορφωτές
- Ψυχολόγοι
- Ειδικοί Συνεργάτες (υλικοτεχνική υποστήριξη)
- Εκπαιδευτικοί (Δάσκαλοι – Νηπιαγωγοί - Φιλολόγοι)
- Γραμματειακή υποστήριξη.

Συνολικός αριθμός του μαθητικού πληθυσμού στόχου:

Ο αριθμός των εγγεγραμμένων αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στα δημόσια σχολεία Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης της Ελλάδας ήταν 36.106 μαθητές.

Από τους 36.106 μαθητές, οι 12.958 ήταν αλλοδαποί μαθητές και οι 23.148 ήταν παλιννοστούντες μαθητές.

Συνολικός αριθμός μαθητών του πληθυσμού στόχου στους οποίους απευθύνθηκε το έργο:

Το έργο απευθύνθηκε, άμεσα, σε 3.275 αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης οι οποίοι συμμετείχαν στα Τμήματα Υποστήριξης των 120 σχολικών μονάδων που είχαν άμεση συνεργασία με το Πρόγραμμα.

Συνολικός αριθμός μαθητών του πληθυσμού στόχου που κρίνεται ότι ωφελήθηκαν από το έργο:

Ο συνολικός αριθμός μαθητών του πληθυσμού στόχου που κρίνεται ότι ωφελήθηκε από το έργο την περίοδο 1997 – 2000, ανέρχεται σε 8.000 αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές.

Οι μαθητές αυτοί -Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης- συμμετείχαν σε δράσεις του Προγράμματος, όπως διαπολιτισμικές δράσεις, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση πάνω σε θέματα ενσυναίσθησης και αλληλοκατανόησης και έλαβαν εκπαιδευτικό και άλλο υλικό του Προγράμματος. Ακόμα, οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων στις οποίες φοιτούσαν οι μαθητές αυτοί, λάμβαναν μέρος σε επιμορφωτικές και άλλες δράσεις του Έργου

Σύντομη περιγραφή του έργου και συνοπτική αποτίμησή του:

Η μαζική και σχετικά αιφνίδια άφιξη οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του '90 δημιούργησε μια νέα πραγματικότητα στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, όπως και στο χώρο της εκπαίδευσης. Δημιουργήθηκαν, δηλαδή, οι συνθήκες εκείνες που γέννησαν την ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης του έργου.

Αντιμέτωποι με τα αυξανόμενα προβλήματα που δημιουργούσε στους εκπαιδευτικούς και τους γηγενείς μαθητές η παρουσία στις τάξεις μαθητών με μειωμένη γλωσσομάθεια στην Ελληνική και διαφορετικές μαθησιακές προϋποθέσεις λόγω της διαταραγμένης σχολικής πορείας τους, οι εκπαιδευτικές αρχές αποφάσισαν το 1997 να εντάξουν την εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο Β΄ ΚΠΣ, αναθέτοντας την υλοποίηση του

έργου στο Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και καλώντας το να διερευνήσει την κατάσταση και να προτείνει μέτρα και μέσα που θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση των όρων μάθησης και διδασκαλίας στα σχολεία με μικτό μαθητικό πληθυσμό.

Το Πρόγραμμα, όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, είχε παρεμβατικό χαρακτήρα. Μεθοδολογικά η διάσταση υπαγόρευε τη στενή σύνδεση ανάμεσα στην καθευατή ερευνητική δραστηριότητα και στην ανάπτυξη δράσεων που συντελούσαν στη γενικότερη βελτίωση της εκπαιδευτικής κατάστασης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Παραθέτουμε, επιγραμματικά, για τη σαφέστερη περιγραφή του Προγράμματος το γενικό σκοπό ο οποίος καταταμίζεται σε έξι τομείς ερευνητικού και πρακτικού προσανατολισμού:

Τομέας Α εκπαιδευτικής πολιτικής

Αυτός ο τομέας έχει ως κύριο στόχο την αξιολόγηση των υφιστάμενων θεσμών για τη σχολική ένταξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών αλλά και τη διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου διαπολιτισμικής παρέμβασης το οποίο επιδιώκει να προωθήσει το στόχο της ποιοτικής αναβάθμισης του σχολείου, ώστε αυτό να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις προκλήσεις και τις ανάγκες της ελληνικής πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Τομέας Β σχολικού προγράμματος

Πρόκειται για διαδικασίες διερεύνησης της γλωσσικής συμπεριφοράς των μαθητών που έχουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα, για την αξιοποίηση αυτών των συμπερασμάτων, καθώς και για την επεξεργασία διδακτικών προσεγγίσεων και διδακτικού –εποπτικού υλικού με στόχο την υποστήριξη της γλωσσικής ανάπτυξης και των γενικότερων διαδικασιών μάθησης αυτών των παιδιών μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Τομέας Γ σχολικού περιγύρου

Στον τομέα αυτόν υπάγεται η διερεύνηση αιτιών των μαθησιακών δυσκολιών καθώς και η ανίχνευση αναγκών και προσδοκιών του μαθητή για τη διαμόρφωση και εφαρμογή προγραμμάτων υποστήριξης μέσα και γύρω από το σχολείο με στόχο τη βελτίωση των όρων σχολικής φοίτησης. Πρόκειται για μέτρα που ευαισθητοποιούν και ενημερώνουν ή επιμορφώνουν όλους τους σχολικούς παράγοντες (μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς, σχολικό περίγυρο,..) πάνω σε θέματα διαπολιτισμικής σχεσιοδυναμικής και αγωγής. Οι δραστηριότητες αυτού του τομέα επιδιώκουν την ισότιμη ένταξη αυτών των μαθητών στο ελληνικό σχολείο και την ελληνική κοινωνία χωρίς να αντιμετωπίζουν συρρίκνωση ή απώλεια της πολιτισμικής ταυτότητάς τους.

Τομέας Δ ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και επιμόρφωσης

Ο τομέας αυτός έχει ως κύριο στόχο την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση γονέων και μαθητών καθώς και την επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης σε ζητήματα ξενοφοβίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης καθώς και τον σχεδιασμό και την υποστήριξη διαδικασιών και την παραγωγή υλικών που προωθούν τον προβληματισμό πάνω σ' αυτά τα ζητήματα και τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

Τομέας Ε τεκμηρίωσης, πληροφόρησης και υποστήριξης

Πρόκειται για εγκατάσταση μηχανισμών στήριξης και πληροφόρησης σχετικά με την εφαρμογή του έργου.

Τομέας ΣΤ αξιολόγηση

Στον τομέα αυτό υπάγεται η παρακολούθηση και αξιολόγηση της πορείας του έργου, η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για τη βελτίωση των όρων ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών.

Βάσει όλων των παραπάνω, καταδεικνύεται ότι το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών» κάλυψε άμεσες ανάγκες της σημερινής μεταβαλλόμενης κοινωνίας, η οποία υποχρεώνεται να υποδεχθεί, αποδεχθεί, εκπαιδεύσει και, τέλος, να εντάξει ομαλά στους κόλπους της άτομα ποικίλης πολιτισμικής προέλευσης, υιοθετώντας το σεβασμό προς τις γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητές τους και αποδεχόμενη το δικαίωμά τους για ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη. Η ζήτηση για τη δημιουργία τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας ήταν μεγαλύτερη από την αναμενόμενη, γι' αυτό και η επιλογή των σχολικών μονάδων στις οποίες παρενέβη τελικά το Πρόγραμμα, ορίστηκε βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

Αναφορικά με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η δράση αυτή υπήρξε πολυεπίπεδη και με ευρεία θεματολογία. Τα θέματα των επιμορφώσεων αφορούσαν κατά κύριο λόγο στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, ενώ την ικανοποίησή τους τόσο για το περιεχόμενο, όσο και για τη διαδικασία της επιμόρφωσης εξέφρασαν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, που συμμετείχαν ως επιμορφούμενοι.

Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη, από την άλλη πλευρά, απευθύνθηκε σύμφωνα με τα πορίσματα της εσωτερικής αξιολόγησης σε όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας και κυρίως στους εκπαιδευτικούς των σχολείων παρέμβασης, οι οποίοι και έμειναν απολύτως ικανοποιημένοι από τη συμμετοχή τους στη συγκεκριμένη δράση του Προγράμματος. Στόχοι των σεμιναρίων ήταν να καλλιεργήσουν οι εκπαιδευτικοί δεξιότητες και τεχνικές επικοινωνίας και εμπύχωσης της ομάδας, να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη κλίματος συνεργασίας μέσα στην τάξη και αντιμετώπισης ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, στόχοι, οι

οποίοι και επιτεύχθηκαν κατά κύριο λόγο στην Αττική, όπου η παρέμβαση υπήρξε πιο ολοκληρωμένη.

Δράσεις που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων απευθυνόμενες στον μαθητικό πληθυσμό στόχο:

Το κυρίαρχο μέλημα του Προγράμματος ήταν η μελέτη και η υποβοήθηση της ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και των οικογενειών τους στο ελληνικό σχολείο και στην ελληνική κοινωνία. Παραθέτουμε μια συνοπτική αναφορά των δράσεων που στόχευαν στη διάγνωση των μαθησιακών αναγκών και στην αποτελεσματική άμβλυνσή τους. Στη συνέχεια αναφερόμαστε, επιγραμματικά, σε όλα τα πεδία εργασίας που έχουν ως κέντρο αναφοράς το μαθητή και την οικογένειά του:

ΠΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α: Οργάνωση /Διοίκηση-Υποδομή

Η ενεργοποίηση των σχολικών μονάδων με σκοπό την αποκρυστάλλωση και θεσμοποίηση εκείνων των εκπαιδευτικών πρακτικών που εξασφαλίζουν τη διαπολιτισμική επικοινωνία, έχει ως επίκεντρο τις αναγκαίες βελτιώσεις των σπουδών και όρων φοίτησης για όλα τα μέλη της σχολικής μονάδας. Η επιδιωκόμενη διαφοροποίηση του κοινωνικού και εκπαιδευτικού ρόλου των σχολικών μονάδων γίνεται ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις του εκπαιδευτικού κοινού. Ιδιαίτερη σημασία απέκτησε η διαδικασία διαμόρφωσης ενός πλέγματος εκπαιδευτικών αποφάσεων που αφορούσαν τόσο το ζήτημα της οργάνωσης και εκδίπλωσης των εκπαιδευτικών διαδικασιών διαπολιτισμικής ανάπτυξης όσο και τις σχέσεις του εκάστοτε σχολείου με το άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

ΠΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Β : Αναλυτικό Πρόγραμμα

Το αναλυτικό πρόγραμμα αποτελούσε και αποτελεί ένα σημαντικό μέρος του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Στην προσπάθειά του το έργο να εξασφαλίσει δίκαιη πρόσβαση και αντιπροσώπευση του μαθητικού δυναμισμού της σημερινής σχολικής πραγματικότητας, επιδίωξε την ενσωμάτωση ευνοϊκών όρων για την ισότιμη συμμετοχή των μαθητών με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΠΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ: Πρόγραμμα Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου πεδίου υλοποιήθηκε πρόγραμμα υποστηρικτικής και συμβουλευτικής παρέμβασης σε παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές:

- Προβλέφθηκε η παρέμβαση από σχολικούς ψυχολόγους για την κάλυψη ψυχολογικών και μαθησιακών αναγκών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Σχολικοί ψυχολόγοι ανέλαβαν το έργο της δευτερογενούς πρόληψης και της συμβουλευτικής παρέμβασης σε παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές και τις οικογένειές τους, σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς, σχολικούς συμβούλους στα επιλεγμένα σχολεία, με επισκέψεις συγκεκριμένης διάρκειας.
- Απασχολήθηκε εξειδικευμένο προσωπικό για την ψυχολογική υποστήριξη
- Σε συνεργασία με τα σχολεία προβλέφθηκε η παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στους αλλόφωνους μαθητές

1. Στον τομέα Δ: **Ευαισθητοποίησης, Ενημέρωσης και Επιμόρφωσης** Η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των γονέων και των μαθητών. Η διαπολιτισμική επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών εκπαίδευσης, καθώς και η διεξαγωγή επιμορφωτικού προγράμματος για την προετοιμασία δίγλωσσου διδακτικού προσωπικού.

2. Στον τομέα Ε: **Τεκμηρίωσης Πληροφόρησης και Υποστήριξης** Η ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης και πληροφόρησης, οι οποίοι θα υποστήριζαν και θα συνέδεαν τις επιμέρους δραστηριότητες του Προγράμματος και αφετέρου θα διασφάλιζαν τον πολλαπλασιασμό τους.

Β) Σε ό,τι αφορά στα προβλήματα που αντιμετώπισε το Πρόγραμμα και τις δυσκολίες στην υλοποίηση των στόχων παραθέτουμε τα κάτωθι:

- Η έλλειψη ετοιμότητας από πλευράς πολιτείας και σχολείου δημιούργησε προσκόμματα στην εφαρμογή του Προγράμματος, καθώς αντιμετωπίστηκαν δυσκολίες στα διαδικαστικά θέματα.
- Η ελληνική κοινωνία και οικογένεια δεν ήταν έτοιμες να αντιμετωπίσουν τέτοιες αλλαγές και να δεχτούν τη συμβίωση των παιδιών τους με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται το έργο τόσο των παρεμβατικών δράσεων όσο και της δράσης που αφορούσε στη σύνδεση σχολείου – οικογένειας – κοινότητας.

- Η διακοπή του Προγράμματος και η μη συστηματική και θεσμοθετημένη παρεμβατική δράση δεν επιτρέπουν τη δημιουργία του προσδοκώμενου αποτελέσματος, διότι αυτό, κάτω από τέτοιες συνθήκες είναι προσωρινό και αποσπασματικό. Η αλλαγή της κατάστασης μπορεί να επέλθει μέσα από τη μονιμότητα τέτοιου είδους δράσεων.